

HELLIG – en film om Bibelen og reformasjonen

Innledende spørsmål

Hva er et hellig liv?

Må jeg leve et annet liv?

Når jeg er bra nok?

Må jeg til et annet sted for å leve sant og helt?

Må jeg gi avkall på det jeg kjenner?

Oppgave om bibeltekst

Men da Kefas kom til Antiokia, sa jeg ham imot rett opp i ansiktet, for oppførselen hans avslørte ham. Før det kom noen fra Jakob, spiste han sammen med de hedningkristne. Men da de kom, trakk han seg tilbake og holdt seg unna, for han var redd de omskârne. På samme måte hyklet de andre jødekrstne, så til og med Barnabas ble revet med i hykleriet deres. Men da jeg så at de ikke gikk rett fram etter evangeliets sannhet, sa jeg til Kefas så alle hørte det: «Når du som er jøde, ikke lever som en jøde, men som en hedning, hvordan kan du da tvinge hedningene til å leve som jøder?» Vi er jøder av fødsel og ikke syndere av hedensk ætt. Men vi vet at ikke noe menneske blir rettferdig for Gud ved gjerninger som loven krever, bare ved troen på Jesus Kristus. Derfor satte også vi vår lit til Kristus Jesus, så vi skulle bli kjent rettferdige ved troen på Kristus og ikke ved lovgjerninger. For ikke noe menneske blir rettferdig ved lovgjerninger. Men hvis også vi jøder blir stående som syndere når vi vil bli rettferdige i Kristus, er ikke Kristus da blitt en tjener for synden? Slett ikke! For hvis jeg bygger opp igjen det jeg har revet ned, da fremstår jeg som lovbryter. Ved loven døde jeg bort fra loven, så jeg kan leve for Gud. Jeg er korsfestet med Kristus; jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg. Det livet jeg nå lever som menneske av kjøtt og blod, det lever jeg i troen på Guds Sønn, som elsket meg og ga seg selv for meg. Jeg forkaster ikke Guds nåde. For hvis vi kan oppnå rettferdighet ved loven, da døde jo Kristus til ingen nytte. (Gal 2:11-21)

Hva sier Paulus om hva som er nødvendig for frelse?

Hvorfor forteller han om hva han har opplevd i Antiokia?

Tekst til filmen

Så hva synes du om filmen egentlig?

Den var jo helt ok, men det var bare enda en film der helten må dra til ukjente omgivelser før han kan finne seg selv og redde verden.

Ja, det hadde nok vært lettere om man kunne ha nådd potensialet sitt hjemme.

Ja, og det hadde i hvert fall gjort filmen kortere.

Og jeg tenker, selv om filmindustrien mener at man må dra ut for å oppnå kunnskap, må det være mulig å gjøre det hjemme i dagliglivet.

Ja, jeg håper jo det, ellers så er det helt umulig å bli bra nok.

I middelalderen var kirker og klostre stedene for tro, og troens liv.

Her levde man hva man forsto som hellige liv, hvor man ga avkall på verden for å leve et liv viet bønn og arbeid.

Ora et labora på Latin.

Samfunnet var slik delt mellom de som her levde dette hellige liv, prester, munk og nonner, til forskjell fra de som levde alminnelige liv, som det å være ektemann, kone, sønn eller datter, å være fisker, bonde eller om man fylte andre oppgaver i samfunnet.

Ved inngangen til 1500-tallet var det en utbredt oppfatning at kirken var i behov av dyptgripende forandringer.

Allerede kirkekritikere som John Wycliff i England på 1300-tallet, og Jan Hus fra dagens Tsjekkia, på 1400-tallet, hadde kritisert pavens verdslige makt, og krevd at kirken måtte endres.

Blant lekfolket, vanlige mennesker som ikke hadde noen kirkelige embeter eller roller, kan vi også se et sterkt ønske om å få være med å forme både kirken og det religiøse liv.

Luthers protest mot middelalderkirken får sitt første offentlige uttrykk i de såkalte avlatstesene, hengt opp den 31. oktober 1517 på kirkedøren i Wittenberg.

Disse ble snart trykket og spredt over store områder. Nå fikk reformiveren ny kraft.

Hva som hadde vært sannheter og religiøse praksiser gjennom århundrer, ble det nå stilt spørsmål ved.

I den første av de 95 tesene Luther anfører går han rett til hva han opplever som kjernen og hovedutfordringen i kirkens måte å snakke om Gud, og det handler nettopp om denne to-delingen av samfunnet.

Det sted Luther nå helt konkret utfordrer kirken er i spørsmålet om boten.

For kirken lærte at man for sine synder skulle gjøre bot, og med det mente man fire ting:

At synderen skal angre sine syndige gjerninger, så bekjenne de for en prest, i det såkalte skriftemålet,

Deretter vil så presten gi syndenes forlatelse, det som ble kalt absolusjon.

så gjøre pålagte botshandlinger som å leve asketisk, faste, be, gi gaver til fattige eller reise på pilegrimsvandring

Dette var å gjøre de såkalte botsøvelser.

Med avlatshandelen lærte kirken at man med penger kunne kjøpe seg ut av botens alvor.

Fra botshandlingene, handlinger man ellers måtte sone for i skjærsildens forferdelige pine som ventet etter døden.

Men med hvilken myndighet kunne pave eller kirke hevde dette?

Med sine avlatsteser på kirkedøren protesterer nå Luther.

Han hevder at boten ikke er enkelte bestemte handlinger man skal gjøre én gang i året eller som særskilte pålegg fra kirken, nei, hele livet skal være bot.

Og skjærsilden kommer han senere til å avvise som en kirkelig oppfinnelse, uten belegg i Bibelen, for å skremme mennesker.

I den første avlatstesen sier Luther:

Når vår Herre og lærer Jesus Kristus sa 'Gjør bot!' osv., ville han at hele de troendes liv skulle være [et liv] i bot.

Hva mente Luther med dette?

Luther uttrykker en annen forståelse av hva bot er og hva hellig og helt liv er, av hva det er å være «bra nok».

Luther utvikler en forståelse av at det å være hellig, bra nok, ikke en prestasjon eller noe man kan prestere.

Luther tenkte at det å være hellig handler om hvordan Gud ser mennesket, og status som hellig, ja det er noe alle mennesker får som gave når det tror på og setter sitt håp til Jesus.

Det hellige livet er så hverdagslivet når vi lever i tjeneste for andre, lærer han.

Og «bot» blir da for Luther ikke noe du blir pålagt å gjøre av prest eller pave, handlinger du kanskje skal gjøre i morgen eller neste uke.

Å leve et hellig liv, å være en kristen, det er noe vi skal gjøre i hverdagen.

Det er Luthers poeng.

Ikke ut fra pålagte handlingsregler eller såkalte botshandlinger, men ut fra menneskers nød og verdens behov.

Luther eksemplifiserer hva det er: Det å skifte bleie på et lite hjelpeløst spedbarn, eller det å slite å pløye åkeren slik at man kan så, for at kornet kan spire og mennesker få brød på bordet.

Ja det er eksempler Luther nå henter frem for å vise hva sant og hellig liv er.

Polemisk kan Luther si at husmoren lever et mer hellig liv med alle sine oppgaver i hjemmet, oppgaver familien er avhengig av, enn en nonne som lever isolert i klosteret.

Luther kan også si at Gud bruker mennesker som sine «masker».

Når vi hjelper hverandre og muliggjør hverandres liv, da er det Gud som gjør det gjennom oss, da bruker Gud oss som masker som Gud skjuler seg bak når Gud handler i verden.

Slik er Gud alltid nær og virksom i verden slik Luther ser det, og vi mennesker, er Guds masker eller «verktøy», som han også kan si.

Og når jeg ser min nesten nød og behov, da er det Guds stemme, Guds kall jeg hører, da kaller Gud meg til tjeneste.

Slik har Luthers etikk i ettertiden fått den treffende betegnelsen kalls-etikk.

Botslivet er for Luther et liv alle troende er kalt til, hver dag.

Det er det liv som muliggjør våre medmenneskers liv, de mennesker vi møter i hverdagen,

i hjem, skole, arbeid og fritid. Det er dette livet som er det hellige sanne livet.

Luther mente at mennesker ikke skulle forsake eller gi avkall på verden, flytte inn i kirke og klostre for der å leve hellige liv.

Nei, å leve et hellig liv er å ta ansvar, å ofre og gi, for sine medmennesker akkurat der hvor man lever, nettopp i møte med de mennesker man møter og lever sammen med.

Hellig liv er for Luther ikke et liv som leves «et annet sted», du må ikke bort eller til noe annet sted for å bli «bra nok».